

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl soudkyní Lenkou Bursíkovou ve věci

žalobkyně: **P. K.**
bytem X

proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
sídlem Křížová 25, Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne X, č. j. X,

takto:

I. Žaloba se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Vymezení věci

1. Rozhodnutím ze dne X, č. j. X, zamítla žalovaná žalobkyninu žádost o přiznání starobního důchodu před dosažením důchodového věku (dále jen „předčasný starobní důchod“) pro nesplnění podmínek § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Důvodem bylo, že žalobkyně nedosáhla důchodového věku potřebného pro vznik nároku na předčasný starobní důchod.
2. Žalobkyně podala proti tomuto rozhodnutí námitky. Žalovaná v záhlaví označeným rozhodnutím (dále jen „napadené rozhodnutí“) námitky zamítla a prvostupňové rozhodnutí potvrdila.
3. Žalobkyně se žalobou podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (s. ř. s.), domáhá zrušení obou rozhodnutí žalované a vrácení věci žalované k dalšímu řízení.

Žaloba

4. Žalobkyně poukazuje na to, že v obou rozhodnutích žalované se shodně uvádí, že ke dni podání žádosti o předčasný starobní důchod (4. 9. 2023) splňovala podmínky pro jeho přiznání ode dne 31. 12. 2023 stanovené v § 31 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. Důvodem pro zamítnutí byla změna právní úpravy, k níž došlo v průběhu řízení.
5. S tím žalobkyně nesouhlasí. Namítá, že se žalovaná vůbec nevypořádala s přechodným ustanovením čl. II odst. 1 zákona č. 270/2023 Sb. Podle něj se o nárocích na důchody, které vznikly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a o nichž nebylo do tohoto dne pravomocně rozhodnuto, a o přiznání, odnětí, nebo změně výše těchto důchodů za dobu před tímto dnem, i když o nich již bylo pravomocně rozhodnuto, rozhodne podle právních předpisů účinných před tímto dnem.
6. S ohledem na toto přechodné ustanovení měla žalovaná žalobkyni předčasný starobní důchod přiznat.

Vyjádření žalované

7. Žalovaná ve vyjádření uvádí, že žalobkyně dne 4. 9. 2023 požádala o předčasný starobní důchod od 31. 12. 2023, tj. ode dne kdy měla dosáhnout věku 60 let. Podle § 31 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění ve znění účinném do 30. 9. 2023 platilo, že *pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění stanovenou podle § 29 odst. 1 nebo § 29 odst. 3 písm. a) a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 5 roků, pokud jeho důchodový věk činí alespoň 63 let a dosáhl věku alespoň 60 let.* Ovšem zákon č. 270/2023 Sb. účinný od 1. 10. 2023 přinesl změnu v tom smyslu, že pojištěnci mohou chybět do dosažení důchodového věku **nejvýše 3 roky**. Ke dni 31. 12. 2023 (den žalobkyniných 60. narozenin) tedy žalobkyně podmínky pro přiznání předčasného důchodu podle účinné právní úpravy nesplňovala, protože její důchodový věk činí 64 let a 8 měsíců.
8. Žalovaná má za to, že na žalobkynin případ nedopadá přechodné ustanovení čl. II odst. 1 zákona č. 270/2023 Sb. Žalobkyně totiž požadovala, aby jí byl důchod přiznán ode dne 31. 12. 2023. Nárok na jí požadovaný důchod tedy musela žalovaná nevyhnutelně posuzovat podle právních předpisů účinných k tomuto datu. Její nárok vznikl až v době, kdy byl účinný zákon o důchodovém pojištění ve znění zákona č. 270/2023 Sb., nikoli před jeho účinností, a proto nelze přechodné ustanovení aplikovat.
9. Žalovaná vyjadřuje pochopení pro žalobkynino rozčarování, konstatuje však, že právní předpisy jí neumožňovaly rozhodnout jinak. S ohledem na to navrhuje, aby soud žalobu zamítl.

Posouzení žaloby

10. Soud ověřil, že žalobu podala včas osoba k tomu oprávněná. Žaloba má všechny zákonem požadované formální náležitosti. Soud ji proto věcně projednal. Při přezkumu napadeného rozhodnutí vycházel soud ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalované (§ 75 odst. 1 s. ř. s.), přičemž napadené rozhodnutí přezkoumal v mezích uplatněných žalobních bodů, jimiž je vázán (§ 75 odst. 2 věta první s. ř. s.).
11. O žalobě soud rozhodl bez jednání. Souhlas účastníků s takovým postupem se předpokládá, protože ani na výzvu soudu nesdělili, že by s projednáním věci bez jednání nesouhlasili (§ 51 odst. 1 s. ř. s.).

Žalovaná postupovala správně, pokud na věc aplikovala právní úpravu účinnou ke dni vzniku nároku

12. Jediným žalobním bodem žalobkyně namítá, že žalovaná pochybila, pokud na posuzovaný případ aplikovala § 31 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění ve znění zákona č. 270/2023 Sb. (účinného od 1. 10. 2023). Žalobkyně je přesvědčena, že podle přechodného ustanovení čl. II odst. 1 zákona č. 270/2023 Sb. měla žalovaná na její případ aplikovat § 31 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění ve znění účinném do 30. 9. 2023.

13. Podle § 31 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění ve znění účinném do 30. 9. 2023 má pojištěnec nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění stanovenou podle § 29 odst. 1 nebo § 29 odst. 3 písm. a) a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí **nejvýše 5 roků**, pokud jeho důchodový věk činí alespoň 63 let a dosáhl věku alespoň 60 let.

Podle § 31 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění ve znění účinném od 1. 10. 2023 má pojištěnec nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění stanovenou podle § 29 odst. 1 nebo § 29 odst. 3 písm. a) a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí **nejvýše 3 roky**.

Podle čl. II odst. 1 zákona č. 270/2023 Sb. o nárocích na důchody, které vznikly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a o nichž nebylo do tohoto dne pravomocně rozhodnuto, a o přiznání, odnětí nebo změně výše těchto důchodů za dobu před tímto dnem, i když o nich již bylo pravomocně rozhodnuto, se rozhodne podle právních předpisů účinných před tímto dnem.

14. Obecně platí, že správní orgán rozhoduje podle právních předpisů účinných v době vydání rozhodnutí (a nikoli v době zahájení řízení, např. podáním žádosti), jak to lze dovodit z § 96 odst. 2, § 90 odst. 4 nebo § 82 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (rozsudek NSS ze dne 7. 4. 2011, č. j. 1 As 24/2011-79, bod 25). Výjimku představují situace, kdy zákon výslovně stanoví, že má správní orgán rozhodovat podle jiného časového znění právního předpisu. To je právě případ přechodného ustanovení čl. II odst. 1 zákona č. 270/2023 Sb., jehož použití se žalobkyně domáhá. Posouzení otázky, zda jsou naplněny podmínky pro aplikaci tohoto přechodného ustanovení, je pro nynější věc stěžejní. Závisí na tom totiž výsledek řízení o žalobkynině žádosti – pokud by žalovaná v její věci aplikovala právní úpravu účinnou do 30. 9. 2023, žalobkyně by podmínky pro přiznání předčasného starobního důchodu splňovala.

15. Z čl. II odst. 1 zákona č. 270/2023 Sb. vyplývá, že kritériem pro určení na věc dopadajícího časového znění zákona o důchodovém pojištění (tj. zda se použije znění účinné do 30. 9. 2023, nebo znění účinné od 1. 10. 2023) je **den vzniku nároku**. Jestliže nárok na předčasný důchod vznikl do 30. 9. 2023, uplatní se dosavadní právní úprava, jestliže vznikl po 1. 10. 2023, uplatní se nová právní úprava.

16. Podle § 31 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění je dnem vzniku nároku na předčasný důchod **den, od něhož je tento důchod přiznán**. Tím se liší od standardního (nikoli předčasného) starobního důchodu, na nějž vzniká nárok okamžikem, kdy pojištěnec splní zákonem stanovené podmínky (§ 28 zákona o důchodovém pojištění). Jinými slovy, den vzniku nároku na předčasný starobní důchod určí sám pojištěnec, který v podané žádosti stanoví datum, od něhož si přeje, aby mu byl předčasný starobní důchod přiznán, a žalovaná pak posoudí jeho nárok k tomuto datu.

17. Ze správního spisu soud zjistil, že žalobkyně podala žádost o starobní důchod dne 4. 9. 2023, v níž požadovala, aby jí byl důchod přiznán od 31. 12. 2023. (To je současně první den, od něhož by jí mohl být předčasný starobní důchod přiznán, protože jde o den jejích 60. narozenin.) Den vzniku nároku – a tudíž den, k němuž bylo třeba posoudit žalobkynin nárok na předčasný starobní důchod – je tedy **31. 12. 2023**. Tento den však nastal až po 1. 10. 2023. Nejedná se tedy o případ, kdy by bylo možné postupovat podle čl. II odst. 1 zákona č. 270/2023 Sb., protože ten se týká jen **nároků na důchody, které vznikly do 30. 9. 2023** („přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona“). Proto je třeba na věc aplikovat právní úpravu účinnou od 1. 10. 2023.
18. Žalovaný postupoval v souladu se zákonem, pokud žalobkyninu žádost o předčasný starobní důchod požadovaný od 31. 12. 2023 posuzoval podle § 31 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění ve znění účinném od 1. 10. 2023. Námitka je nedůvodná.
19. I soud vnímá žalobkynino roztrpčení z toho, že změna právní úpravy dopadla právě na ni, a to ještě tak nepříjemným způsobem. Soud konstatuje, že proces přijímání zákona č. 270/2023 Sb. byl rychlý a legisvakanční lhůta (jejímž smyslem je umožnit adresátům seznámit se s novým právním předpisem a adaptovat se na odlišná pravidla) krátká – dne 25. 5. 2023 vláda zákon předložila a dne 7. 9. 2023 byl už zákon vyhlášen ve Sbírce zákonů s účinností od prvního dne následujícího kalendářního měsíce (tj. 1. 10. 2023, s výjimkou čl. I bodu 2 účinného od 1. 10. 2024, který však není pro posuzovanou věc podstatný). V době podání žádosti (4. 9. 2023) o předčasný starobní důchod žalobkyně ještě podmínky pro jeho přiznání splňovala (tehdy zákon ještě nebyl ani publikován), v den, kdy jí měl nárok vzniknout (31. 12. 2023), už podmínky v důsledku popsane změny právní úpravy nesplňovala. Překvapení žalobkyně je tak ještě větší.
20. Z důvodové zprávy k zákonu č. 270/2023 Sb. vyplývá, že cílem zákonodárce bylo omezit možnost předčasného odchodu do starobního důchodu. Dosavadní právní úprava totiž vytvořila situaci, kdy bylo pro mnoho lidí výhodnější opustit trh práce předčasně a pobírat předčasný důchod, než na něm setrvat a do systému důchodového pojištění ještě přispívat. To podle zákonodárce představuje značnou zátěž pro státní rozpočet, kterou je třeba snížit a směřovat k větší udržitelnosti, a proto přistoupil k přijetí přiměřeně restriktivní právní úpravy (srov. str. 8 důvodové zprávy k zákonu č. 270/2023 Sb., sněmovní tisk č. 458/0, 9. volební období, dostupná z www.psp.cz). Jedním z opatření, které k tomu má vést, je právě sjednocení doby, kdy může pojištěnec odejít do předčasného starobního důchodu, na 3 roky před dosažením důchodového věku, a to bez ohledu na to, zda důchodový věk pojištěnce přesahuje či nepřesahuje věk 63 let (tedy změna § 31 zákona o důchodovém pojištění, srov. bod 13 tohoto rozsudku).
21. Lze shrnout, že v případě žalobkyně došlo v důsledku provedené novelizace přesně k tomu, co zákonodárce zamýšlel. Zatímco před účinností zákona č. 270/2023 Sb. by jí právní úprava odchodu do předčasného důchodu v rovných 60 letech umožňovala, po změně zákona to již možné není. Žalobkyně tedy bude muset setrvat na trhu práce minimálně do doby, dokud nenaplní podmínky pro odchod do předčasného důchodu podle nové právní úpravy (tj. tři roky před dosažením důchodového věku, který v jejím případě činí 64 let a 8 měsíců).
22. Soudu nepřísluší záměr zákonodárce hodnotit. Odkazuje však na nálezn Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 30/23. V něm se Ústavní soud vyjadřoval ke snížení valorizace penzí, kde hrál roli i aspekt vlastnického práva, a proto bylo legitimní očekávání příjemců důchodů silnější než legitimní očekávání žalobkyně, že bude moci odejít do předčasného

starobního důchodu k určitému datu. Soud má však za to, že na některé úvahy Ústavního soudu lze i tak odkázat, protože ke změně pravidel pro odchod do předčasného starobního důchodu došlo v témže časovém období a byla vedena tímž záměrem zákonodárce konsolidovat veřejné finance.

23. Ústavní soud především zdůraznil, že v oblasti důchodového zabezpečení se střetává legitimní očekávání příjemců důchodů s veřejným zájmem na právní úpravě, která by odpovídala společenským poměrům a ekonomické situaci státu. Nelze se spolehnout na to, že právní řád bude neměnný (bod 169 cit. nálezu). Konstatoval, že podstatou základního práva podle čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod je záruka důstojného života ve stáří, což (mimo jiné) znamená spravedlivý a přiměřený důchod. Dále Ústavní soud připomněl, že podoba systému důchodového pojištění, jakož i konsolidace veřejných financí závisí na politickém rozhodnutí (byť samozřejmě s ekonomickými, sociálními a dalšími dopady), nikoli na moci soudní (bod 177 cit. nálezu). Konečná podoba obojího bude vždy výsledkem konkrétní politiky a předmětem úpravy zákonodárcem (bod 180 cit. nálezu). Z pohledu Ústavního soudu je podstatné zejména to, aby v důsledku uskutečňování této politiky nedošlo k podkročení esenciální podstaty tohoto základního práva (bod 181 cit. nálezu).
24. Lze tedy uzavřít, že ač popsaná „změna pravidel hry“ v podobě novelizace právních předpisů žalobkyni zřejmě značně zkomplikovala její životní plány a subjektivně ji vnímá jako nespravedlivou, z citovaných závěrů Ústavního soudu vyplývá, že to nelze pokládat za zásah do jejího práva na důchodové zabezpečení.

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

25. Jediný žalobní bod je nedůvodný a soud neshledal žádnou vadu, k níž by byl povinen přihlédnout i bez námítky. Proto žalobu zamítl (§ 78 odst. 7 s. ř. s.).
26. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně, která ve věci neměla úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaná, byť byla v řízení úspěšná, nemá ve věcech důchodového pojištění právo na náhradu nákladů řízení ze zákona (§ 60 odst. 2 s. ř. s.).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje,

v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 3. července 2024

Lenka Bursíková, v. r.
soudkyně